

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru primi decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articlii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Pretulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre siese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Roman'a:

prea. intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru inserzioni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taca'sa timbrala pentru fiesoc-care publicatiune separatu. In locul deschisu 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

Invitare de prenumeratiune

la

„FEDERATIUNEA“

pre semestrulu II (iuliu—dec.) 1870.

Incependu-se cu lun'a venitoriu semestrulu alu II (iuliu—decembre) rogãmu pre p. t. doritorii de a avé acestu diurnalu, sê binevoiesca a grabi cu prenumeratiunea mai in nãinte de acestu terminu, pentru ca sê ne scimu orientã in privinti'a numerului esemplariiloru ce vomu avé a tipari.

DD. abonati, alu caroru abonamentu espira cu finea semestrulu ian.—iuniu, voru bine-vot a-si reinno's, fara intardiare abonamentele, er' pre acei Domni, cari sunt inca in restantia cu pretulu de prenumeratiune, i rogãmu sê se grabesca a-si rafu'i socotelele ca sê nu ni se immultiesca greutãtile.

Pretulu de prenumeratiune se pote vedé in fruntea foiei; remane si pre viitoriu acelu-a-si.

Ne rogãmu a se scrie legibilu si precisu: numele, locuint'a, post'a ultima si post'a principale.

Totu-una-data potemu incunoscintiã pre DD prenumeranti, ca s'au facutu dispusetiuni, pentru ca diurnalulu sê se espedeze cãtu mai regulatu si credemu ca post'a inca si va impleni detorinti'a mai bine.

Administratiunea.

Din caus'a serbatoarei catoliciloru nume-
rulu prossimu alu diurnalulu nostru va aparé numai
dominec'a venitoria.
Redactiunea.

Cine domnesce in Roman'a.

A supr'a nerumeratelor scandale, brutalitati si crudimi orribili, intemperate la alegerile d'in urma, mai alesu in Munten'a, scotemu d'in una scri sore privata de la 7/10 iuniu urmatoriele:

„Presiedintele de acum'a alu ministeriului, Manolache Costache (pre romanesce Manuilu Constantinu), supranumitu de cãti-va ani incoce si Iepureanu, de la comun'a Iepureni, soiu de grecu, este cunoscutu d'in primele sale tineretie de unu tiranitiu brutalu, indopatu de idee aristocratice d'in cele mai estravagante. Cultur'a lui scientifica nu merita nice una consideratiune, pentru-cã ace'a este pre superficiala. Unulu d'intre cei mai nebuni predatori de bani, fara jidovi, elu nu pote sê subsiste nice doue-dieci si patru de ore; de ace'a Manolache Costache se si pote numi per excellentiã ministru alu jidoviloru, de ale caroru punge are trebuintia in totu minutulu si, fiindu cã li este detoriu pana dupa urechie, aliantia israelita affã cu cale a-lu recomandã cu totu adinsulu in afara si inlãntu, a intrigã pre tote cãlile, pentru ca sê i mediuloesca portofoliulu; cã-ci adeca jidovii, creditorii lui, spera cã, punendu M. Costache ma'u pre guvern, se va poté restaurã si in avere, pentru-ca sê li platesca, sêu — sê nu li platesca in veci, daca li va mediu loci tote drepturile politice in Roman'a, adeca domni'a jidoviloru, sêu adeca a nemtiloru atãtu taiati impregiuru cãtu si a celoru botezati, preste romani. Acestu-a este Manolache Costache. Va pacali elu pre jidovi, sêu jidovii pre elu, tempulu ni va aretã.

„Inse cine sunt colegii sêi? — Ministrii luati d'in jun'a drepta. Si cine este acea junime d'in laturea drepta a camerei? Este ace'a, carea de la an. 1851 incoce invetiã la Parisu in scol'a lui Mefistofeles, omeni de cãte 30—35 de ani, crescuti sub verg'a despotica a imperialismulu, educati si imbuibati de ideele fariseismulu imperia-
listicu, spurcati in cinismulu, cu care s'au dedatu tote sentirile lor sub domni'a unoru tirani capaci ca Petri, Hausmann, Moustier si

cãte alte instrumente bhstamate ale despotismulu. Ati vediutu apoi pre acelu micu Nero, care se numesce Al. Zissos, prectulu de Argesiu? Si ce diceti de acelu Caligula mitutelu, numitu Nicolaos Economos, procuroru in Pitesci? Vediurati cum acelu greuletiu, cointielesu cu altu grecu Papadopulos, priariu alu Pitesciloru, si cu complicele sêu Micialachir Vasilevs, beura sangele innoceniloru locuitori, pana si alu celoru doue femeo tierance? Si sciti DV., cum desculpa unii strengari, partizani ai aceloru tirani, atrocitati loru? Eca cum: „Noi omerindu pre romani, li facemu unu mare bine, pentru-cã i desceptãmu d'in letargia in care se affa, li mai scutuãm lenea si i deprindemu la una alta vietia politica mai demna de tiera romanesca.“ Asiã sê fia; numai sê-si traga sem'a bine scolarii lui Mefistofeles, cã omeni nu nimerescu totu-de-un'a acolo, unde tientescu. Loru li pluce a si bate jocu de faptele betraniloru, inse loru li se pote aplicã in totu dreptulu dis'a poetulu atinu: progenies vitiiosior, sêu prelegerile profesorulu Leo de la Halle despre junimea scrofulosa si destramata, carea nu merita nice ca sê faci d'in ea cartusie de tunuri.

„Eca de ce omeni, dupa ce mactime si in ce spiritu este dominata asta-dã Roman'a! Constitutiunea d'in 1866 nu mai pote fi suferita, cã ci ea, pusa in activitate, cu tota sinceritatea si constanta, ar' favorã democratiã in defavorea totoruru trantoriloru, ar' pune pedese mari despotismulu si ar' desceptã invidia veciniloru. Acest'a e tiera, acestu-a este scopulu secretu si rezervatu; acolo voiescu inamicii natiunei sê impinga lucrurile,“ etc. etc.

Caus'a tribunalulu d'in Beiusiu perduta.

Vascau, 17. iuniu 1870.

A fi impilatu pana in ose, a fi strivitu pana in sufletu si, pre langa aceste, a mai fi inca si batu-jocuritu: eca situatiunea deplorable, in carea ne affãmu noi beusianii cu ca u'sa tribunalulu, de atãte-a ori imblatita. Pana ieri-alalta guvernulu magiaru ne-a tientiut in siacu cu promisiuni; betranulu si onorab. rostru deputatu, des'i a cunoscutu tientiutã nostra de neincredere absoluta facia cu guvernulu magiaru, in locu de politica deschisa si-a alesu politica cunctatoria, ocupandu locu pre bancele guverniali a le dreptei, de unde inse se pote rentornã ori-candu in taberã natiunale, ce'a ce, credemu, va si face. (Cu cãtu mai curendu, cu atãtu mai bine. Red.) On. nostru deputatu credeã, pote, cã pre acestã cale va poté mai usioru casciga ce-va pentru cerculu alegatoriulu alu Beiusiulu.

Acum inse, candu tote sunt perdute pentru cerculu nostru, des'i deputatulu cerculu de Beiusiu, — pre langa totu resentiuulu alegatoriloru sêi, o repetimu, — a statu in taberã guvernulu; acum, candu totu acelu a si guvernulu este mai aplecatu pentru cerculu vecinu (Tinc'a), cu tote cã acestu a are deputatu opusetiunale; acum, la rondulu antãiu, sê-si deschida ochii cu cetia acei romani, cari n'au fostu convinsi pana acum'a de politica iniqua, necuviintiosa si favorisatoria numai magiarismulu, a guvernulu d'in Pest'a; era la rondulu alu doilea, D. deputatu alu cerculu de Beiusiu, fiindu palmitu cu noi d'impreuna, nu mai are altu espedientu decãtu sê dèe dosulu celoru puternici si sê intre intre cei alesi. Colo susu ne a friptu guvernulu, aici a casa ne hulescu opusetiunali Tisaisti, dîcundu-ne: „Asiã vetrebutie, dacã ati alesu pre Ionescu, nu veti avé tribunalulu in Beiusiu.“ Bine cã noi nu dãmuna barabuia pre atare hula scosa d'in tureaculu cismelor, — sciindu pre bine cã, candu e vorb'a de fapta, neci una partida magiara nu ni voiesce binele, — ci mentiunãm numai,

cum se face la noi politic'a, adeca poporul alegatoriu este plesnit in facia. Deci era si era: cum a fostu spalatorea, asiã sê fia si stergatorea — guvernulu volnicu.

Unu alegatoriu pentru mai multi.

Societatea Alexi-Sincaiana si consistoriulu episcopescu d'in Gherla.

Correspundintia de mai la vale ce o primimu de la corespundintele nostru „Napocanu“ d'in Gherla contine unele pareri, cari nu sunt si nu potu fi nece decãtu si ale nostre. Se dîce anume in acestã corespundintia, cã consistoriulu gherlanu nu a permis societãtii „Alexi-Sincaiana“ de a tientiã siedintia sa publica in diu'a memorabile de 3/15 maiu a. c., d'in cauza cã, cu acea ocaziune, s'aru fi potutu intemplã nisce „demunstratiuni inane“, cari nu ni aducu nece unu folosu, ci dan numai ansa spre suspiciunãri d'in partea inamiciloru causei nostre natiunali; cã in locu de a ceti disertatiuni scientifique, alumnii seminariiali aru fi intrretienutu pre ascultatorii lor „cu nisce articlii politici, cari contine in sine frase cãtu de mari, reinerimãri si cruce cãtu de multe, insultãri si amenintiãri nenumerate, dar' nu vre unu sembure de sciintia,“ etc. De aci ar' urmã, cã tinerimea nostra d'in institutele mai inalte sê nu se ocupe nece decãtu de politica, sê nu pota dã nece una espresiune sentiminteloru sale natiunali si sê nu-i fia permis a tientiã una siedintia publica in 3/15 maiu, pentru cã acestã dî este periculosa, suspecta. Daca aceste suut causele pentru cari consistoriulu gherlanu nu a concesu societãtii „Alexi-Sincaiana“ de a tientiã una siedintia publica in 3/15 maiu, apoi procedurã lumitulu consistoriu este intr'adeveru „antinatiunale“ in sensu romanescu, si „natiunale“ in sensu magiaru. Au dora n'a potutu sê decurga acea siedintia in 3/15 maiu sub supraveghiãrea consistoriulu sêu a vre-unu membru d'in sinulu acestu-a? Au dora alumnii romani d'in Gherla ar' fi restornatu indata ministeriulu lui Andrássy, pentru-cã ar' fi tientiut una siedintia publica in diu'a peccatosa (pentru consistoriulu gherlanu) de 3/15 maiu? Romanii sunt ore acei-a, cari facu frase mari, insulta si reinerimineza, si nu magiarii, cari n'au sciutu decãtu sê ne insulte, de candu i cunoscemu? Consistoriulu maritu d'in Gherla a potutu sê serbeze unu „Te Deum“ solemn cu ocaziunea denumirei ministeriulu magiaru, si societatea „Alexi-Sincaiana“ sê nu pota tientiã una siedintia publica in 3/15 maiu, numai de frica, cã vomu fi suspiciunati d'in partea magiariloru? Cine nu vede aci una procedura „antinatiunale“, antiromanesca si nedemna de unu consistoriu romanu? „Impregiurãrile critice in cari ne affãmu“ provinu d'in servilismulu unoru barbati ai nostri, cari sunt forte „cercuspecti, prudenti si tienu contu la impregiurãri“, candu e vorba de sentimintele nostre proprie, si cari sunt pre-curagiosi — ba chiaru si temerari — candu e vorba de a tamaiã ministeriulu lui Andrássy si a despretiu memorã dîlei de 3/15 maiu, sacra si inviolabila pentru toti romanii. Cum asiã? Daca venerabilulu consistoriu s'a temutu cã alumnii romani seminariiali voru face demonstratiuni periculose, cã voru incriminã, insultã si batu-jocori pre ministeriulu lui Andrássy in diu'a de 3/15 maiu, n'ar' fi potutu elu ore sê cera una assistintia de panduri sêu de persecutori, cari s'aru fi ingritu de bun'a ordine si cari aru fi sciutu judecã, dacã disertatiunile cetite aru fi fostu politice, periculose, insultatorie, sêu dacã ele aru fi fostu literarie, scientifique si innocente? Cum asiã? Alumnii romani seminariiali sê fia suspiciunati chiaru d'in partea superioriloru lor? Cine ar' presupune, cã nisce alumnii seminariiali, cari nu se ocupa decãtu de lucruri sante, religiose, dogmatice si baseregesci, sê fia capabili de a incriminã, de a insultã si de a amenintiã ministeriulu lui Andrássy, candu noi n'am vediutu si nu cunoscemu nece pre unu

romanu, care se fia capabilu de asié ce-va, dar' nu vediutu destui omeni pusilanimi — unii pretindu chiaru a fi romani, — cari insulta in modulu celu maineconcientiosu totu ce este romanu, nationalu si sacru? Bietii alumni seminariali au auditu ce-va despre una di, carea se numesce $\frac{3}{15}$ maiu, si au auditu, ca toti romanii (inca si in Ploiesti in Romania) ce-ebreza acésta di mare, si au voitu se tiena ei una siedintia publica in $\frac{3}{15}$ maiu. — Dar' peccatulu lor! venerabilulu consistoriu d'in Gherla grigese mai multu de securitatea publica decatu insu-si comisariulu regescu Péchy, care nu scimu se fia datu vre-una ordinatiune, — precum este scrisorea d'in 7 maiu a consistoriului gherlanu, — pentru a oprí ca juimeea romana studiosa se tiena siedintie publice in diu'a de $\frac{3}{15}$ maiu. Juristii romani d'in Sabiu inca au celebratu aniversari'a acestei dile, si ministeriulu lui Andrassy nu este inca restornatu. Corespundintele nostru „Napocanu“ se va convinge dara, — speramu acésta, — ca Dlu ministru Andrassy si comisariulu seu d'in Transilvania, Dlu Péchy voda, sunt mai liberali facia cu romanii in genere si cu alumnii seminariali romani d'in Gherla in specie decatu insu-si venerabilulu consistoriu gherlanu, si ca a intentá procesu de pressa redactorului „Familiei“, respective corespundintelui seu, d'in cauza ca acestu a a numitu procederea descrisa a Venerab. consistoriu d'in Gherla de „antinationale“, nar' poté se fia decatu una gluma putfnu serioasa, ca-ci tribunalele magiare de pressa aru absolvi de siguru pre corespundintele delinquentu alu foiei „Familia.“ Ce? De corespundinte „Napocanu“, a fi ingrigitu, ca alumnii d'in unu institutu seminarialu romanu aru fi facutu in $\frac{3}{15}$ maiu numai nisce „demonstratiuni inane“, aru fi intretienutu pre ascultatori lor cu nisce „articli politici“, cari „contienu in sine frase catu de mari, reincriminari si critice catu de multe, insultari si amenintari nenumerate, dar' nece unu simbur de sciintia“, nu este ore acésta una batujocura nedemna aruncata in facia unui institutu romanu? Ce? Superiorii acelu institutu se fia ore atatu de simpli, ca n'au sciutu se inspire eleviloru loru nece una schintea de sciintia, de probitate si onestitate, in decursu de 1, 2, 3 si 4 ani? Ce? nisce tineri zelosi, cari au facutu studie de 16 ani, se nu scia ore decatu a insultá si amenintá? Ce? alumnii seminariali d'in Gherla, cari n'au potutu se fia primiti in acestu institutu decatu numai dupa studie indelungate gimnasiali, dupa depunerea esamenelor de maturitate (adese ori pre la institute straine, unde romanii nu sunt pre-favorisati) si numai in vertutea probitatii si moralitatii loru, — acesti alumni seminariali, di cem, se fia opriti de consistoriulu gherlanu de a poté tiena una siedintia publica in $\frac{3}{15}$ maiu, numai de frie'a, ca voru face demonstratiuni, voru ponucia frase mari, voru reincriminá, critica, insultá si amenintá? Este ore acésta una cauza bagatela? Consistoriulu gherlanu se pota ore arunca asemene inculpári si incriminari in facia alumniloru romani d'in seminarulu de Gherla? Unde este atunci increderea si iubirea, care ar trebui se domnesca intre noi? Ce va se fia, candu si alte consistorie romane voru imita pre celu d'in Gherla? Ne pare reu ca amu venitu in conflictu cu unu corespundinte inteligente alu nostru. Credemu, ca Dsa a exprimat numai sentimintele reactiunarie ale consistoriului d'in Gherla, dar' nece decatu a le Dsale, ca-ci altminte a desamagirea nostra ar' fi pè-amara. Daca Dlu corespundintele nostru „Napocanu“ ne va demintá, — ce'a ce nu suntemu aplecati a crede, — apoi lu rogámu se se invoiesca, ca se-i publicámu atunci si numele. Una demintre anonima n'amu poté se-o primimu in asemene casu. — Caus'a pentru ce nu, e lesne de intieksu.

Gherla, 20. iuniu 1870.

(Una causa bagatela, devenita celebra; o incuistiune fara tactu; romanii gr. cat. ca lipiturele romano seu armenocatholiciloru).

De multe ori se intempla ca lucruri de caracteru privatu si asié numite domestice, cari s'aru poté resolví intre patru pareti, prin indescretiunea si nectactu unor'a devinu lucruri publice, imbraca unu caracteru de importantia si prin acésta pre multi i aducu in retacire in privint'a adeverului. Asié s'a intemplatu si cu Societatea „Alexi-Sincaiana“ a alumniloru seminariali d'in Gherla, carea, vrendu a-si tiena siedintia sa publica in $\frac{3}{15}$ maiu a. c. si denegandu-i-se concessiunea spre acestu scopu prin veneratulu consistoriu din motive fundate, unu membru alu Societatii vine si face d'in acestu actu publicitate, calificandu pre capitularistii d'in Gherla de „antinationali“ si acusandu-i ca acesti-a, prin unu a scrisore

d'in maiu a. c., aru fi ntredisu societatii de a se ocupá cu obiecte literarie, afara de obiecte basericesci. (A se vedé „Familia“, Nr. 20 rubrica: Ce e nou? „Din Gherla“.)

Spre a scote d'in retacire pre acei-a, cari au potutu fi sedusi prin comunicatiunea sparuta in Familia, mi-permitu a dá o. publicu cetitoru nisce desluciri, d'in cari se va poté convinge despre starea cea adeverata a lucrului. E dreptu, ca veneratulu consistoriu nu a permis societatii Alexi-Sincaiane tiena siedintie publice defipta pre $\frac{3}{15}$ maiu; inse acésta nu o-a facutu d'in antinationalismu seu d'in ura cara obiectele alese d'in sciintiele profane — fiindca asié ce-va nu se pote presupune despre nisce barbati devotati binelui nationalu, adapati a se fi preparatu cu o disertatiune sciintifica seu literaria aru fi intretienutu pre ascultatori lor cu nisce articlii politici, cari contienu in sine frase catu de mari, reincriminari si critice catu de multe, insultari si amenintari nenumerate, numai vre-unu simbur de sciintia, se totu cantu, nu affli in d'insii? Sum convinsu, ca veneratulu consistoriu si superioritatea seminariala numai pentru a infréna pre unii membri ai societatii de la ocuparea cu chestiuni politice, nu a permisu tiena siedintie intentinate; d'in contra, credu tare, ca daca d'in disertatiunile late spre revisiune s'aru fi convinsu, ca acele-si au obiectulu lor d'in sfera sciintieloru, nu li s'ar' fi pusu nici o pedeca, ma li s'ar' fi datu concessiunea cu cea mai mare promptitudine, pentruca si a presupune despre veneratulu consistoriu, ca vre a impartesi pre alumnii seminariali in o crescere unilateralá si ar' vré a-i impededá in nobil'a loru tendintia de a se desvoltá spiritualminte si a se deprinde si in alte sciintie, — afara de cele religiose, — ar' fi vatematoriu si insultatoriu.

Vediendu dara, d'in ce cauza nu s'a potutu tiena siedintia Societatii Alexi-Sincaiane in $\frac{3}{15}$ maiu, afflamu ca veneratulu consistoriu fiindu in dreptulu seu, ma fiindu si respunditoriu pentru directiunea retacita (!) a activitatii alumniloru seminariali, nu se pote numi de „antinationalu“, si acusatiunea acésta grava numai unu atare individuu o-a potutu face, care traiesce inca in lumea ideelor si a illusiuniloru si nu scie ce insemeza a fi cercumspectu, prudentu si a tiena contu de cercustari, fiindca nu cunosce inca luptele si sarcinele vietii.**)

Precum se vede d'in cele premise, totu lucrulu e de caracteru privatu (!), e o bagatela (!), carea s'a potutu resolví de superioritatea seminariala si veneratulu consistoriu, fara a face d'in ea o cauza celebra.

Veneratulu consistoriu a atribuitu inse comunicatiunei d'in „Familia“ mai multa insemnetate de catu pote avé in realitate, si lasandu afara d'in vedere, ca imputarile, calumniile (!) si neadeverurile (!!) respandite pre calea diuaristica, totu pre ace'a cale se potu refrange si invalidá, — in susceptibilitatea sa cea mare, a deprinsu o incuistiune formalá spre a affá pre auctorulu comunicatiunei amintite si se vorbesce, ca daca auctorulu ar' fi alumnulu seminarialu, ar' fi eliminatu pentru temeritatea (!) comisa in contra vener. consistoriu, ér' de ar' fi preutu, ar' fi persecutatu. Eu nu credu neci un'a neci alt'a. Nu credu ca o corporatiune, constatatoria d'in atâte-a capete lunate, se-si resbune in unu modu asié nenobilu si se poftesca spre espiare o victima nefericita. Nu credu, ca nisce membri ai clerulu innaltu gr. cat. se fia in stare, asemenea colegiloru lor rom. cat., a persecutá pre unu confrate de alu loru pana la morte pentru unu lucru bagatelu. Io, d'in parte-mi, asiú fi acceptatu de la veneratulu consistoriu ca, in locu de a face d'in unu lucru bagatelu cauza celebra, se fia refransu, prin o declaratiune, cele cuprinse in comunicatulu aparutu in „Familia“, seu daca cu atá'a nu s'ar' fi potutu indestulá, se se fia folositu de §. 10. d'in articulu de lege 18 : 1848 si se fia intentatu procesu redactorulu „Familiei“, resp. corespundintelui calumniatoriu (!), inse se nu fia deprinsu o incuistiune uritiosa, carea neci decatu nu pote fi apta spre a consolidá veneratiunea, amorea si increderea, care, trebuie se o aiba alumnii seminariali cara membrii veneratulu consistoriu si cara superioritatea seminariala; se nu fia deprinsu o investigatiune, carea clatina auctoritatea veneratulu consistoriu inaintea celoru ce vedu in acestu faptu o tendintia de resbunare nenobila si o persecutiune necompatibila cu invetiaturele s. evangeliu.

*) Acésta este unu mare intrebare.

**) Convinte scose d'in dictionariulu constitutiunali alu Dlu Iuliu Andrassy, ministru-presiedinte magiaru.

In legatura cu causa despre care scrisei, ca unu credintiosu gr.-cat., nu me potu retiené se nu ceru o deslucire parintésca de la veneratulu consistoriu episcopescu d'in Gherla si anume, dupa ce noi avemu ritulu nostru orientalu, calendariulu nostru si serbatorile nostre, ce e caus'a si pentru ce ambla preutii gr.-cat. si alumnii seminariali pre la tote procesiunile romano- si armeno-catolice ca nisce apertinentie a preutiloru unguresci si armenesci?*) Io asié credu ca facundu acésta, nu aretam respectulu cuvintiosu cara sant'a nostra religione; in cause religiose inca ne aretam de aternatori si quasi recunoscemu o religione domnitoria. Io sum de unu lita parere ca, — dupa-ce baserica nostra gr. cat. inca serbeza, dupa calendariulu si ritulu seu, tote serbatorile statorite de s. baserica, si romano- seu armeno-catolici nu iau parte prin preutii loru in ceremoniele nostre, noi nu numai ca nu suntemu detori, ma neci ca ni stá bine si frumosu se aretam reciprocitate cara acei-a, cari pre noi ne ignoréza si ne deconsideréza.

Napocanu.

Anunciu

Conformu conclusului adusu in siedintia I a adunarei gen. a Asociatiunei tne. tiena la Siomcu'a Mare in 11 Augustu a. tr. p. XXIV, adunarea generale a Asociatiunei transilvane pentru anulu curentu 1870 se va tiena la Naseudu in 8 si 9 Augustu a. c. dupa calendariulu gregorianu (nou.) Ceea ce prin acésta, conformu §-loru 21 si 25 d'in statutele Asoc. se aduce de tempuriu la cunosciintia publica.

Dela presidiulu asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu.

Sabiu, in 20 iuniu 1870.

I. H a n i ' a

V.-pres.

I. V. R u s u

Secr. II.

Ordinea lucrurilor

Adunarei generale X, ce Asociatiunea transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu o va tiena la Naseudu in 8 si 9 augustu c. n. 1870.

Siedintia I.

1. Membrii Asociatiunei, adunati fiindu la 9 ore demaneti'a in locul destinat pentru tiena siedintieloru, alege o deputatiune, spre a invitá pre Escelentia Sa domnulu presiedinte la adunare.

2. Presiedintele ocupandu locul seu, deschide adunarea.

3. Adunarea alege pentru portarea protocolulu 3 notari ad hoc.

4. Se alege o comisiune de cinci membri, spre a cercetá socotelele si a raportá in siedintia a doua.

5. Se alege o comisiune de 3 membri care in intielesulu §§-loru 6, 8, 9, d'in statute va conscrie pre membrii cei noii, va incassá tacsele si le va subministrá cassieriulu.

6. Se alege o comisiune de cinci membri, care in intielesulu §-lui 23 lit. f, g, si h d'in statute va preliminará bugetulu anulu venitoriu si lu va aterne adunarei in siedintia II.

7. Una comisiune de 7 membri pentru esaminarea si raportarea asup'a altoru motiuni asternute adunarei gen. d'in partea comitetulu Asociat. seu a altoru d'intre dd. membri ai Asociatiunei.

8. Secretariulu comitetulu raporteza despre activitatea Asociatiunei in decurgerea acestui anu, precum si despre rezultatele, ce s'au ajunsu prin tr'ns'a.

9. Cassariulu si controlorulu aterne bilantiulu venituriloru si speselorunuale, si areta starea materiale a Asociatiunei preste totu.

10. Bibliotecariulu raporteza despre starea bibliotecii Asociatiunei.

11. Presupunendu-se, ca lucrurile enumerate pana aci nu voru absorbi totu tempulu siedintiei, restulu acelu a se intrebuintéza pentru cetirea disertatiuniloru substernute de tempuriu la presidiulu comitetulu.

Siedintia II.

1. Acésta siedintia se incepe cu continuarea cetirii disertatiuniloru restante d'in siedintia premergatoria.

2. Adunarea primesce si desbate raportele comisiuniloru, delegate in siedintia precedente.

3. Se aducu si se desbatu proiectele si motiunile, ce se facu in privint'a Asociatiunei.

5. Fiindu-ca Trieniulu oficialiloru si membriloru de comitetu ai Asociatiunei, alesi si respective realesi la adunarea gen. d'in Clusiu, a aspiratu, pentru aceea adunarea generale procede la alegerea nvoiloru membri de comitetu si oficiali pentru cei trei ani urmatori.

5. Se destina locul si tempulu celei mai aproape adunari generale.

Sabiu, in 7 iuniu c. n. 1870.

Comitetulu asociatiunei tne. pentru literatur'a romana si cultur'a poporulu romanu.

*) Cum mai poti face una asemene interpellatiune, dupa cele ce le scriesi cu umilitia mai susu despre veneratulu consistoriu gherlanu?

Red.

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Siedintia de la 25 iunie.

Presedinte: Paulu Somsich. Notariu: Petru Mihályi. D'in partea guvernului au fostu de facia ministrii: c. Iul. Andrassy, Carolu Kerkápolyi, Balt. Horváth, Paulu Rajner, Stef. Gorove, b. Ios. Eötvös, Colom. Bedekovics si Ios. Szláv.

Dupa autenticarea procesului verbalu alu siedintiei d'in urma, presedintele spunc, că espirandu terminulu legalu de 30 zile fara d'a se presintă proteste contra alege-deputatiloru c. Alesandru Zichy si Ernestu Danel, numiti deputati sunt verificati definitiv. Bela Szende, deputatu alesu in cerculu Oravitiei, cottulu Carasiului, pune pre biurolu camerei literale sale credentianali. — Se tramitu comis. verificatorie. Dupa ace'a se presinta mai multe petitiiuni, cari se transpunu comis. petituarie.

Petru Horváth (croatu) interpeleza pre ministrulu comunicatiunei, daca are de cugetu a presintă camerei, inca in anulu curinte, unu proiectu de lege despre construirea călii ferate Csakathurn-Varasdinu-Zapreziacs?

Ministrulu comunicatiunei, Stef. Gorove, promite că va satisfice dorintiei Croatiei, presentandu camerei, in sesiunea venitoria, unu proiectu de lege despre construirea numitei căli ferate. — Interpelantele este multumitu cu respunsulu ministrului.

Miroslavu Kraljevics (croatu interpeleza pre ministrulu comunicatiunei, daca guvernulu a facutu degiã pasii necesari pentru construirea liniei ferate laterali Merzidorf-Pakraz, si daca a facutu, cari sunt acei-a?

Ministrulu Stef. Gorove spune, că va studiã susmemorat'a linia ferata, si se va nesu a o construi cătu mai curundu. — Interpelantele este multumitu cu respunsulu ministrului.

Ios. Madarász interpeleza pre ministrulu justitiei si alu interneloru in privintia violintieloru comise de notariulu comunalu Rozgonyi d'in Lovasberény contra a anglesului Dujeau.

Ministrulu interneloru Paulu Rajner, spunc că s'a susceputu degiã investigatiunea contra mentianatului notariu, si daca voru fi drepte incriminatiunile facute contra lui, si va luã pedepsa cuvenita.

Cont. Iul. Csáky presinta estrasulu verbalu alu camerei magnatiloru, conformu carui-a magnatii au adoptatu proiectele de legi despre edificarea unui edificiu postal-telegraficu in Pest'a, despre rescumperarea puntii de feru d'entre Bud'a si Pest'a si despre construirea călii ferate Érsekújvár-Trencin. — Se voru ascerne Majest. Sale spre sanctiunare.

Colom. Széll relateza d'in partea comisiunei financiare despre proiectulu de lege relativu la creditulu suplementariu alu ministrului de interne pentru restituierea securitãtii publice in mai multe tienuturi ale tieiei. — Raportulu se va tipari.

Bela Perczel pune pre biurolu camerei raportulu comisiunei centrale despre proiectulu de lege relativu la organizarea municipieloru.

Presedintele este de opiniunea, ca desbaterea a supr'a proiectulu d'in cestiune se se incepa in siedintia de joi (30 iunie).

Bar. Ludov. Simonyi dorese ca desbaterea a supr'a acestui proiectu de lege se se amene pre sesiunea venitoria.

Dupa una discutie scurta, se decide ca desbaterea se se incepa in siedintia de joi.

Paulu Szontágh (d'in Laurina) presinta camerei raportulu comis. centrali despre proiectulu de lege, relativu la schimbarea liniei ferate Clusiu. — Se va tipari.

Se trece la ordenea dilei si se primesce proiectulu de concludu alu deputatulu Colom. Ghyez, despre modulu procederei la votarea candidatiloru camerei pentru presidiulu la curtea de contabilitate.

Procedendu-se la votare, se alesera: Solomonu Gajágo, Ladislavu Korizmic si Emericu Subaj.

Siedintia se inchiaia la 2³/₄ ore d. m.

Pre langa rezervele facute in Nrulu trecut, publicãmu asta-di si statutele reuniunei centrale pentru instructiunea poporale:

Statutele

reuniloru pentru instructiunea poporului.

§. 1. In centrulu si in provinciile Ungariei se infiintieza societãtii sub titlulu: „reuniune pentru instructiunea poporului.“

§. 2. Scopulu acestoru societãti este: a midiloci cultivarea locuitoriloru d'in patria, cari se ocupa cu agricultura, industria si comerziulu.

§. 3. Spre ajungerea acestui scopu, societãtiele se voru adoperã se castige cătu mai multi membri, pre langa obligatiunea d'a oferii ore-si-care suma de bani pre anu.

§. 4. Membrii societãtii centrale, amesuratu oferteloru banali, — potu fi de trei clase:

a) Membrii fundatori, cari solvescu de odata in bani gat'a seu in papire celu pucinu de doue-dieci ori atãta cătu solvescu membrii ordinari, seu solvescu permanentu percentele acestei sume.

b) Membrii ordinari, cari solvescu in siese ani tacs'a anuale determinata prin adunarea generale a societãtii,

c) Partinitori, cari concurgu seu odata pentru totu-de-un'a seu d'in candu in candu, cu câte o suma cătu de mica pentru spriginirea societãtii.

Dreptu de votisare au numai membrii fundatori si ordinari.

§. 5. Tacselle banali ale membriloru de reuniuni provinciali, le voru determinã ele in se.

§. 6. Reuniunile pentru instructiunea poporului se deobliga, că societatea nu se va intrebuintia spre scopuri nici politice, nici confesionali;*) si, ca se se eschida d'intrinsele tote disputele de asemenea color, se voru supraveghia prin comitete.

§. 7. Agendele generali ale reuniuniloru pentru instructiunea poporului:

a) Voru infiintia bibliotece si musee d'in cartile alese dupa giurstãrile locali, si d'in alte midi-loce, cari promoveza cultura;

b) Ordineza prelegeri populare de domineca seu de sera, la cari provoca pre toti locuitorii d'in comuna, cari seu nu s'au impartesitu de instructiune regulata seu, dupa terminarea cursulu scolasticu, au parasitu cariera invetieturei, si pre cei ce dorescu se invetie impartesiescu in acelu cursu gratnitu.

§. 8. Objectele principali, cari voru servi de prelegeri seu disertatiuni pentru promoverea culturai generali voru fi cu deosebire:

a) Istoria Ungariei, in legatura cu estinderea cunoscintieloru geografice.

b) Constitutiunea patriei, cunoscerea drepturiloru si detorintieloru civili.

c) Fenomenele cele mai dese ale naturei, si explicarea temeloru principali ale fizice.

d) Deslucirile fundamentali, relative la agricultura si industria — dupa referintiele locali; si pre langa aceste a simpl'a explicare a temeloru principali d'in economia nationala.

e) Disertatiuni despre modulu de ajutorire la casu de pericole repentine si despre sustinerea sanetãtii.

f) Instructiuni in aritmetica, si unde concedu referintiele locali si in cetire si scriere.

§. 9. Adunarea generale a publiculu partinitoriu (in urmarea celorlu de subscriere) d'in capitala, alege, — pentru esoperarea infiintierii reuniuniloru pentru instructiunea poporului, — unu comitetu de 30 membri, care si va statorisi insu-si procedur'a si localitatea.

Pentru ca decisiunile comitetulu se fia valide, la aducerea loru trebe se fia presint. celu pucinu 7 membri.

Comitetulu reuniunei centrale pentru instructiunea poporului, constituitu estu-modu, tiene, — la provocarea presiedintelu comitetulu, — celu pucinu o adunare generale la anu, si in casu de necesitate si mai multe.

Adunarea generale si alege in sa-si presiedintele si notariulu.

§. 10. Agendele principali ale comitetulu centrale sunt:

a) Esoperarea infiintierii de reuniuni pentru instructiunea poporului in capitala si in tote partile tieiei prin provocãri si insuetiri.

b) Cercarea si castigarea personeloru acomodate pentru tienerea prelegeriloru si disertatiuniloru.

c) Mediu-locirea pentru compunerea de disertatiuni si carticele despre objectele propuse pentru instructiune, — prin barbati de specialitate si trameterea acestoru la societãtiele d'in provincia pentru prelegere seu latire.

d) Esmiterea de persone capabile pentru prelegere si disertari in atari locuri, unde nu se afla de acesti a.

§. 11. Fiasce-care reuniune d'in tiera, carea s'a infiintiatu pentru instructiunea poporului, alege unu presiedinte, si unu comitetu constatoriu celu pucinu d'in 5 membri, care va resolvã trebele locali, in sensulu acestoru statute, si va stã in corespondintia cu comitetulu centralu.

§. 12. In privintia legaturii reuniunei centrale pen-

*) Dupa-ce inse „Presidiulu reuniunei centrale pentru instructiunea poporale“ se afla in palatiulu academiie magiare in Pest'a (Vedi „Provocare la infiintarea reuniloru pentru instructiunea poporale“, publicata in Nr. trecut), apoi este siguru, că scopulu acestei reuniuni centrale este, in ultim'a analize, magiarizarea poporeloru de alta nationalitate prin cultura magiara. Si apoi nu este ore acest'a cea mai periculosa politica, de exemplu, pentru Romani? Multa-imita lui Ddieu, romanulu are asta-di atãta potere spirituale, cu carea va potã paralisa si acest'a ultima si totodata cea mai periculosa incercare de magiarizare, carea nu este alta-ce decâtu politic'a veninosa a „celui mai mare magiaru“, Stefanu Széchenyi. Hic niger est; hunc tu, romane, caveto! Nu voimã se dicem, că n'avemã trebuintia de cultura, ci dãmã numai de scire, că cultur'a nostra trebe se fia nationala, romanesca si că, spre acestu scopu, nu in Pest'a, ci aiurea trebe se avemã noi „reuniunile nostre centrale“. Deci, se intrebuintiamã noi insi-ne modulu ce ni-se presinta d'in partea magiariloru, dar' se nu lasãmu ca se fimã topiti in acelu modelu prin magiari.

Red. „Fed.“

tru instructiunea poporului cu reuniunile infiintiate prin provincie, precum si in privintia modulu de reprezentarea acestoru-a la adunarea generale a reuniunei centrale pentru instructiunea poporului, — comitetulu centrale va face unu proiectu, care lu-va asterne adunarei generali a reuniunei centrale spre statorire si primire.

§. 13. Reuniunile pentru instructiunea poporului voru tiene adunãri generali in totu anulu.

Membrii adunarei generali voru fi reprezentantii reuniuniloru pentru instructiunea poporului, cari se voru esmite in sensulu statorirei ce se va face in intiesulu §-lui 12.

§. 14. Atãtu comitetele comunali, cătu si cele regnicolari, trebe se de sema despre procedur'a adunareloru generali si raportu despre starea reuniuniloru.

§. 15. Reuniunile pentru instructiunea poporului potu se-si de votulu pentru alegerea membriloru comisiunei regnicolare infiintiate in sensulu §-lui 12, si a presiedintelu acelei-a si pre calea corespondintiei, facuta in epistola subscrisa de presiedintele comitetulu si de unu membru.

§. 16. Averele reuniuniloru pentru instructiunea poporului, in casu de disolvere, se va intrebuintia pentru imultirea bibliotecei respectivei comune.

Pavelu Somsich, m. p. presiedintele interimalu.

Pavelu Gönczy, m. p. notariu interimalu.

De pre dealulu Cacovei.

Chiesdu, 9. iunie 1870.

Onorata Redactiune! Oh. publicu cetitoriu si-va fi aducundu forte bine a minte de faptele ilegale si rafinate ale magiariloru, comise in comitatulu Solnocului-de-midi-locu si publicate prin foiele romane, dar' mai cu sema in pretiutulu diurnalu „Federatiunea“, spre exemplu, alegerea de deputatu in cerculu Sil. Cehului, unde se omorira si chilavira mai multi romani in an. 1865; alegerea mai recenta d'in Tasnadu, si alte fapte private, cari specialmente a le enumerã, fiindu forte multe, e imposibilu si nice că voiescu a mai amari animele bine-sentitorie ale on. publicu romanu, care le scie si cunosece pre deplinu, remanendu inscrite in animele toturoru-a culitere nesterse, că ci intemplantie triste a nevoia le uita romanulu pacientu. Deci me voiu restringe de o camdata numai la evenimentele mai recente, dar' conforme celorlu de pâna aci.

Fratii magiari, ca conducatori ingamfati in genere, ducundu rolulu principalu si aici intre maiortate absolutu romana, si-au propusu de cinosura malitiosa a urmari cuvintele Santei Scripture in fapta: „Bate-se va pastoriulu si se va risipi turm'a oiloru.“ Acest'a au documentatu-o si in anulu trecut, candu d'in principiu voiau se abata pre poporu de la esercitarea drepturiloru sale, se lu faca a nu cutezã se-si deschida gur'a pentru justele sale pretensiuni, si asiã judecãra pre preutulu d'in Der-sida-Mica la inchisore de 1/2 anu, d'in cauza că poporulu s'a opusu a dá cartile catastrale comisiunei esmise in ceva cauza urbariale spre a le duce la Chiesdu. In acestu modu si cu asemene maniera voiescu a procede si cu cei-a-lalti preuti d'in giuru spre ajungerea scopuriloru loru infernali, pre totu loculu, unde sunt domnie baronesci, a nime in giurulu Hododului in domniele Weselényestiloru, alu Chiesdului in domniele Keményestiloru, d'entre cari voiescu a mentianã comun'a Corondu carea, — avendu procesu îndelungat cu baronulu Francisu Weselényi d'in Hododu, si alu carui-a fine nemai potundu-lu acceptã, — in ver'a anulu trecut, dupa-ce au auditu, că procesulu s'a terminatu in favoru ei, capetandu pasiu-neritulu si lemneritulu liberu, si că deregatoriile nu voiescu a lu publicã si a o restitui in posesiune, — s'a resolutu a menã vitele la pasiune in padure, cu acelu propusu, că de se va incumetã cine-va a-o impedeã, se nu resigneze sub nice unu pretestu, ce'a ce s'a si intem-platu, că-ci inca in aceea-si di venira dupa d'insii, in forma de brachiu ilegalu, unu comissariu pandurescu, Veres, cu vre-o 10 consoci ai sei si cu toti crutenii respectivulu baronu, cãlari si inarmati, cari voindu a menã vitele cu poterea, poporulu cu micu cu mare resistã aperandu-si vitele; inse comissariulu si consocii lui incepura a bate si a taiã cu sabiele in modulu celu mabrutalu; poporulu vediundu-se astu-feliu atacatu si periclitatu chiaru si in vietia sa, s'a defendatu cu ce a potutu, cu furce, bâte, etc. pâna-ce brachiu furibundu o luã la fuga, ducundu cu sine cele capetate. In urm'a acestui incidentu a esitu investigatiune, carea nepotendu ajunge la scopu, comisiunea investigatoria condusa de Kóvér Sándor, ca jude cercualu, a decisu a inculpã pre preutulu nou denumitu, Vasiliu Sfur'a, care nu numai că n'a participatu, dar' nice că a cunoscutu caus'a, si pre cum se aude l'au si judecatu, fresce, la ini chisore.

In asemene modu voiescu a procede si pre aiurea, d. e. in Chiesdu si Sigetu si, precum se aude, de siguru pentru asemenea cause, că-ci poporulu venindu la cunos-

